

Rättsavdelningen
Pernilla Krusberg
pernilla.krusberg@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
JU.I.5@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över promemorian En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet (Ds 2026:14)

Justitiedepartementets dnr: JU2026/01665

Socialstyrelsen har avgränsat yttrandet till frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten lämnar synpunkter enligt följande.

Övergripande kommentar

Socialstyrelsen ser allvarligt på samhällsutvecklingen av grov våldsbrottslighet i Sverige, där både brottsoffer och gärningspersoner blivit yngre. Att barn och unga utnyttjas och involveras i allvarlig brottslighet utgör ett stort samhällsproblem, som har utvecklats i en alltmer oroande riktning. Risker för att utnyttjas av de kriminella nätverken gäller särskilt barn och unga som utifrån ålder, utveckling och mognad inte har samma möjligheter att exempelvis förstå konsekvenser av sina handlingar. Inte minst om de blir lurade, hotade eller manipulerade att utföra handlingarna av vuxna kriminella som de också kan stå i beroendeställning till. Försvårande omständigheter är också problematisk familjesituation, psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning och kognitiva svårigheter. Socialstyrelsen understryker vikten av att bedriva ett brett förebyggande och åtgärdande arbete och att aktivt verka för att stärka skyddsfaktorer för barn och unga, ett arbete där socialtjänsten har en fortsatt viktig roll. Vidare behöver barn i eller i risk för kriminalitetsutveckling få tillgång till behovsanpassad hälso- och sjukvård.

3. En skärpt reaktion på allvarliga fall av involverande av underåriga i brottslighet

3.1 Brottet grovt involverande av en underårig i brottslighet ska införas

Grovt involverande av en underårig i brottslighet

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att brottet grovt involverande av en underårig i grov brottslighet införs och instämmer i att en gradindelning av brottet tydligare återspeglar gärningens allvar.

Försök till grovt involverande av en underårig ska vara straffbart

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att försök till grovt involverande av en underårig i grov brottslighet ska vara straffbart. Kriminaliseringen kan bidra till att färre barn riskerar att dras in i grov brottslighet. Genom att möjliggöra ingripanden redan på försöksstadiet när det gäller allvarliga fall av involverande av en underårig i brottslighet ökar också möjligheten att lagföra de personer som organiserar och styr brottsligheten, snarare än de barn som de förmår utföra brotten.

Rekryteringsinnehåll enligt lagen om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget att rekryteringsinnehåll enligt lagen (2026:1235) om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online kompletteras så att 2 § uttryckligen även omfattar grovt involverande av en underårig i brottslighet. Myndigheten delar uppfattningen att rekryteringen av barn och unga har utvecklats mot en digitaliserad tjänstemarknad, där våldsdåd annonseras, koordineras och förmedlas som utförande av tjänster på digitala plattformar. De som rekryteras till dessa brottsuppdrag är ofta unga, oerfarna och saknar koppling till det tänkta brottsoffret, anstiftaren eller den miljö som brottet ska utföras i. Att involveras i grov brottslighet påverkar barns utveckling negativt. Av Polismyndighetens årsredovisning 2025 framkommer att det finns indikationer på att påtryckningarna mot de yngre utförarna blir alltmer brutala. Barn och unga uppmanas ofta att lämna information om sig själva som sedan används för att utpressa dem att utföra gärningen, eller för att hämnas om barnet eller den unge inte vill medverka eller misslyckas med uppdraget. Att ta bort rekryteringsmaterial online kan enligt myndighetens uppfattning bidra till att färre barn och unga involveras

i kriminella nätverk, annan brottslighet, och även att barn och unga själva utsätts för brott.

3.2 Det straffbara området för involverande av en underårig i brottslighet ska utvidgas

Socialstyrelsen avstyrker förslaget att utvidga det straffbara området för involverande av en underårig i brottslighet. Förslaget innebär att utrymmet för att tillämpa ansvarsfrihetsregeln när ett barn rekryterar ett annat barn kraftigt begränsas. I promemorian framgår att förslaget syftar till att fler barn ska kunna dömas för det aktuella brottet. Socialstyrelsen har i flera remissvar lyft fram behovet av att särbehandla barn som är lagöverträdare utifrån mognad, begränsade erfarenheter och särskilda förhållanden samt den forskning som finns gällande barns psykologiska och neurologiska utveckling. Förslaget att begränsa ansvarsfrihetsregeln till uppenbart mindre allvarliga gärningar riskerar att bli alltför snäv ur ett barnrättsperspektiv. Socialstyrelsen anser att det behövs en reell ventil för ansvarsfrihet i de fall barn rekryterar andra barn. Såväl ålder som neuropsykiatrisk eller intellektuell funktionsnedsättning behöver kunna beaktas som en relevant omständighet i en helhetsbedömning av om det är fråga om ett handlande som inte ska medföra straffansvar.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Pär Ödman. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Ulrika Jonasson deltagit. Rättssakkunnig Pernilla Krusberg har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Pär Ödman

Pernilla Krusberg